

ULUSLARARASI İŞ HIJYENİ ÇALIŞTAYI

16 Mayıs 2018 - İzmir

DÜZENLEYEN KURUMLAR

İŞ HIJYENSİTLERİ DERNEĞİ (IHIDER)

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ İŞ SAĞLIĞI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ (ISAMER)

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ MESLEK HASTALIKLARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (HISAM)

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. YÜCEL DEMİRAL, Dokuz Eylül Üniv. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD

Prof. Dr. ALİ NACİ YILDIZ, Hacettepe Üniv. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD

Uzm. Dr. CEYDA ŞAHAN, Dokuz Eylül Üniv. Tıp Fak. İş ve Meslek Hastalıkları BD

Öğr. Gör. Dr. AYŞE COŞKUN BEYAN, Dokuz Eylül Üniv. Tıp Fak. İş ve Meslek Hastalıkları BD

Öğr. Gör. Dr. MUSTAFA BAMSİ TÜR, Dokuz Eylül Üniv. Tıp Fak. İşyeri Sağlık Güvenlik Birimi

BİLİMSEL KURUL

Prof. Dr. YÜCEL DEMİRAL, Dokuz Eylül Üniv. Tıp Fakültesi

Prof. Dr. O. ALPASLAN ERGÖR, Dokuz Eylül Üniv. Tıp Fakültesi

Prof. Dr. SAİT SOFUOĞLU, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü

Prof. Dr. MERAL TÜRK, Ege Üniv. Tıp Fakültesi

Doç. Dr. SİBEL KIRAN, Hacettepe Üniv. Halk Sağlığı Enstitüsü

Öğr. Gör. Dr. ESRA EMERCE, Gazi Üniv. Eczacılık Fakültesi

KATILIMCI OLARAK DESTEKLEYEN KURUMLAR

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SAĞLIK BAKANLIĞI ÇALIŞAN SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ DAİRE BAŞKANLIĞI

INTERNATIONAL OCCUPATIONAL HYGIENE ASSOCIATION

ITALIAN OCCUPATIONAL HYGIENE ASSOCIATION

DUTCH OCCUPATIONAL HYGIENE ASSOCIATION

RAPORU HAZIRLAYANLAR

Prof. Dr. O. ALPASLAN ERGÖR

Doç. Dr. SİBEL KIRAN

Öğr. Gör. Dr. ESRA EMERCE

Uzm. Dr. CEYDA ŞAHAN

Prof. Dr. YÜCEL DEMİRAL

BU ÇALIŞTAY T.C. TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU BAŞKANLIĞI TARAFINDAN DESTEKLENMİŞTİR. (TÜBİTAK 2223-B Yurtiçi Bilimsel Etkinlik Düzenleme Desteği)

ULUSLARARASI İŞ HİJYENİ ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU

GİRİŞ: İş hijyeni, iş sağlığının önemli çalışma alanlarından birisidir. Buna rağmen Türkiye'de bu kavramın kullanılmaması ve bu alanda çalışanların eğitim ve donanımları ile ilgili standartların henüz oluşturulmaması kapsamlı iş hijyen hizmetlerinin sunumunda yetersizliklere neden olmakta ve bunun sonucu olarak iş sağlığının ülkemizde gelişimi olumsuz etkilenmektedir. Diğer taraftan iş hijyeni alanının ve iş hijyenistliğinin profesyonel bir meslek olarak tanımlanmaması ve yasal dayanakların oluşturulmaması uluslararası uygulamalarla uyumsuzlukların çıkmasına neden olmaktadır. İş Hijyeni kavramının ve iş hijyenistliğinin Türkiye'de tanımlanması, farkındalığın artırılması ve gelişimine katkı sağlamak amaçlarıyla Türkiye'den farklı kurum ve kuruluşların katılımı ve Uluslararası İş Hijyenistleri Derneği (International Occupational Hygiene Association-IOHA) İtalyan İş Hijyenistleri Derneği (AIDII) ve Hollanda İş Hijyenistleri Hijyenistleri Derneği (NiVA) katılımı ile 16 Mayıs 2018 tarihinde bir Çalıştay gerçekleştirilmiştir. Çalıştay öncesinde, katılımcıların tartışacağı bir zemin oluşturmak üzere Delphi yöntemiyle veri toplanmıştır. Çalıştayda farklı ülkelerdeki iş hijyeni konusunda yapılan eğitim, hizmet ve uygulamalar değerlendirilmiştir. Türkiye için yapılabilecek planlamalar için grup çalışmalarında, çalıştay öncesinde elde edilen verinin yol göstericiliğinde değerlendirilmiştir. Aşağıda Delphi yöntemi ve Çalıştay sunucunda elde edilen görüşler özetlenmiştir.

ÇALIŞTAY SÜRECİ VE GRUP ÇALIŞMALARI

2008-2010 yılları arasında OSHEAST-NET (Occupational Safety and Health Networking in Eastern Europe and Turkey) projesi kapsamında Türkiye, Sırbistan, Makedonya ve Arnavutluk'da iş hijyeni alanında yapılan çalışmalar değerlendirilmiş ve bu değerlendirmeler sonucunda Türkiye ve katılımcı diğer ülkelerde hijyen alanındaki eksiklikler tanımlanmıştır. Proje sonucunda bu alanda bir farkındalık oluşturma, kapasite artımı ve eğitim gereksinimlerini karşılamak amacıyla OSHNET SCHOOL adı altında iş hijyen eğitim programı oluşturulmuş ve 2011 yılından itibaren düzenli aralıklarla eğitim ve çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir.

Bu süreçte Türkiye'de iş hijyeni konusunda yürütülen çalışmalarla saptanan gereksinimler ve artan farkındalık doğrultusunda, bilimsel bir uzlaşma ve önceliklendirme yoluyla, Türkiye'ye özgü bir iş hijyeni modeli önermek için bir DELPHI¹ çalışması planlanmıştır. Bu kapsamda, önceki verilerden yararlanarak Türkiye'de sürece katkıda bulunan kurumlar ve uygulayıcılarla

¹ Delphi metodu, yapısal iletişim için geliştirilmiş ve genellikle geleceğe yönelik tahminler için kullanılan bir metod.

iletişime geçilmiş, sorun ve çözüm alanları, engeller, uygulama örneklerine ilişkin açık uçlu sorular yoluyla görüşleri alınarak kavramsal çerçeve yapılandırılmıştır. İş hijyeni alanında görüş alınmasının uygun olduğu konusunda uzlaşılan, 9 kurumda çalışan, alanında uzman yirmi üç kişi görüşlerini sunmaları için davet edilmiştir. Kilit uzmanlar olarak adlandırılan bu katılımcılardan elde edilen görüşler, DELPHI araştırma ekibi tarafından değerlendirilerek ortaklaşılan konular ve önermeler belirlenmiştir. Ortak konular 8 temel alanda, 36 önermeye indirgenmiştir. Oluşturulan 8 başlık altında sıralanan önermeler ilk tura katılan kilit uzmanların yanı sıra, daha önce iş hijyeni alanında eğitim almış ve iş hijyeni ile ilgili süreçlerde bulunmuş iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinden oluşan genişletilmiş bir katılım grubuna gönderilerek benimseme düzeylerini değerlendirmeleri istenmiştir. İlk tura katılanların %74'ü ikinci tura da katılmıştır. İkinci tura toplam kırk yedi kişi katılmıştır. İkinci tur sonunda, bütün alanlarda beklenen standart uzlaşma düzeyinin üzerinde fikir birliği sağlandığı görülmüştür.

Çalışmanın ilk 2 turunda elde edilen özet sonuçlara göre; uluslararası iş hijyeni tanımı benimsenmiş, iş hijyenisti tanımı ve Türkiye'de iş hijyenistliği ile ilgili önermeler kabul edilmiştir. Bunun yanında Türkiye'de iş hijyeni uygulamalarına ait önermeler, iş hijyeni/stliği eğitim standartlarına dair önermeler, iş hijyeni/stliği öncelikleri ve gereksinimlerine dair önermeler ve iş hijyeni/stliği yetkin-yetkili kurumları ile ilgili önermeler ise kısmi olarak kabul görmüş ve çalıştayda yapılan grup çalışmasında uzlaşma için tartışmaya açılmıştır.

DELPHI 3.turu, 16 Mayıs 2018 Çarşamba günü İzmir'de yapılan kamu, özel sektör ve üniversitelerden 61 katılımcı ile gerçekleştirilen çalıştayda, grup çalışmaları sırasında gerçekleştirilmiştir. Grup çalışmalarından önce özet sonuçlar katılımcılarla paylaşılmış, daha sonra öncelikli önermelerle ilgili strateji oluşturma amacıyla grup çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Grup çalışmalarında aşağıda sıralanan, tam uzlaşma sağlanamamış önermelerden çıkan temel konular ele alınmıştır:

“Türkiye’de iş hijyeni uygulama standartları”,

“Türkiye’de iş hijyeni eğitim standartları”,

“Türkiye’de iş hijyeni öncelikleri ve gereksinimleri”

“Türkiye’de yetkin ve yetkili kurumların iş hijyeni/iş hijyenistliği ile ilgili işlevselliği”

Yukarıda sıralanan başlıklar, heterojen grupların oluşumu sağlanarak her grupta SWOT analizi ile irdelenmiştir.

Gruplara ilişkin bilgileri ve grup görüşleri aşağıda sunulmaktadır.

GRUP 1:

Çalışma Konusu: Türkiye’de iş hijyeni uygulama standartları

Sunan: Saim Erarslan

Raportör: Yorgun Aytan Demirkaan

Katılımcılar: Yorgun Aytan Demirkaan, Safiye Coşkun, Barış Konuklar, Alpaslan Ertürk, Eser Arsan Bilgiç, Tuğba Demirel, Saim Erarslan, Zeynep Çavuşoğlu, Süleyman Yılmazoğlu, Barış Yıldırım, Gökalp Akdoğan (**İşyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İzmir İl sağlık müdürlüğü, üniversite, Milli Eğitim Bakanlığı**)

Belirlenen İlgili Kurum/lar:

İlgili meslek örgütler (TTB, TMMOB vb)

Yasa yapıcı kamu kurumları (Çalışma Bak., MEB, Sağlık Bakanlığı)

Üniversiteler

İlgili STK’lar (İHİDER’in dahil olacağı konsensüs ve çalıştaylar)

SWOT Analizi:

Güçlü Yanlar:

- İSG yarası, ilgili yönetmelik, mevzuat
- İSG profesyonelinin yeterli olması
- İSGÜM çalışmaları
- OSHNET okulu çalışmaları
- Yetkilendirilmiş laboratuvarların olması
- Meslek örgütleri ve STK’ların ilgisi

Zayıf Yanlar:

- İSG profesyonelinin istihdamı, kadro olmaması
- Uzmanlaşma ve yeterlilikteki eksiklikler
- Görev tanımının belirsizliği
- Denetim sistemi
- Bu alanın politik müdahalelere açık olması

Fırsatlar:

- İHİDER ve uluslararası ilişkileri
- Farkındalık artışı
- Üniversitelerin birikimleri

Tehditler:

- Maliyetler
- Kamuda ve az tehlikeli işyerlerinde İSG profesyonelinin sürelerle çalışmasının ertelenmesi

GRUP 2:

Çalışma Konusu: Türkiye’de iş hijyeni eğitim standartları

Sunan: Serkan Dallıoğlu

Raportör: Mesut Genişoğlu

Katılımcılar: Gökçen Arkan Erdoğan, Cemal Üresin, Erinç Tuncer, Dilek Tüzün, Haluk Namdar, Gülsüm Sözen, Adnan Sağlam, Serkan Dallıoğlu, Mesut Genişoğlu, Şahin Budak (**İşyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, üniversite, İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü**)

Belirlenen İlgili Kurum/lar:

Sağlık Bakanlığı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Üniversiteler

İHİDER

SWOT Analizi:

Güçlü Yanlar:

- Sağlık Bakanlığı, İHİDER, üniversiteler ve ÇSGB tarafından standartlar birlikte oluşturulabilir.
- Eğitim olanağı ve yeterli akademik kadro mevcut

Zayıf Yanlar:

- Birçok farklı disiplini bir arada bulunması nedeniyle farklı branşların bir araya getirilme zorunluluğu

Fırsatlar:

- Uluslararası alanda yapılan çalışmaların eğitimlerde paylaşılması
- Farklı kurumlardan gelen verilerin toplanması ve akademik çalışma olanağı sağlaması

Tehditler:

- Güncel teknoloji ve müfredatın zorunluluğu
- Eğitim alacak kişilerin doğru seçilememesi

GRUP 3:

Çalışma Konusu: Türkiye’de iş hijyeninde öncelik ve gereksinimler

Sunan: Hakkı Uysal

Raportör: Hakkı Uysal

Katılımcılar: Ahmet Özlü, Haluk Şahin, Ayşe Öztürk, Göksen Kutlu, Hasan Ter, Eda Acar, Ömer Doğru, Bülent Coşkun, Aytaç Özeke, Hakkı Uysal, Nihat Çalım (**İşyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları, Sağlık Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, İzmir İl sağlık müdürlüğü, üniversite**)

Belirlenen İlgili Kurum/lar:

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı

İHİDER

OSHNET

ÇASGEM

SWOT Analizi:

Güçlü Yanlar:

- Dernek
- Mesleki yeterlilik müracaatı var.
- OSHNET eğitim standartları
- Uluslararası NAR standardı
- İSG profesyonelleri sayısı fazla
- Türkiye’deki sektör çeşitliliğini fırsat bilerek bu alanda yapılacak çalışmalarını Kalkınma Bakanlığı’nın 5 yıllık planlara girmesini fırsat bilerek bu alanda branşlaşma ve faaliyetlerin artırılması
- İyi uygulama örnekleri

Zayıf Yanlar:

- Mevzuat eksikliği
- İnsan kaynaklarında yetersizlik (iş hijyenisti)
- Meslek tanımı, meslek kodu yok.
- İş hijyeni ölçüm lab. ve iş hijyenisti tanımı yönetmelikte yok.
- İSG profesyonellerinin haberdar olmaması

Fırsatlar:

- İş hijyeni ölçüm laboratuvarları hakkında yönetmelik
- Eğitimlerde iş güvenliği uzmanları ve işyeri hekimlerine öncelik, fırsat, eğitimde bazı konularda muafiyet
- Türkiye’de sektör çeşitliliği olması
- Kalkınma Bakanlığı’nın 5 yıllık planlarına girmesi

Tehditler:

- İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının direnci/kötü bakışı
- STK olarak düz ve taraflı olmak yanlış anlaşılmaya sebep verebilir.
- Ülkenin sosyoekonomik-politik koşulları (belirsizlik)

GRUP 4:

Çalışma Konusu: Türkiye’de yetkin ve yetkili kurumların iş hijyeni/stliği ile ilgili işlevselliği

Sunan: Bamsı Tur

Raportör: Abdullah Toprak, Emine Şen Kutsal

Katılımcılar: Abdullah Toprak, Bamsı Tur, Bülent Özgür Aşıcı, Arif Çımrın, Hüseyin Suat Burçak, Adnan Eren, Emine Şen Kutsal, Erhan Demirci, Ali Naci Yıldız (**İşyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İzmir İl Sağlık Müdürlüğü, üniversite**)

Belirlenen İlgili Kurum/lar:

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
İHİDER

SWOT Analizi:

Güçlü Yanlar:

- ÇSGB’nin köklü yapısının olması
- ÇSGB’nin akreditasyon yetkisi, çalışma yaşamının içinde olması, kaynak zenginliği
- İHİDER’in uluslararası ilişkilere sahip olması, dinamik ve yeni yapısı
- İSGB profesyonelleri için güvенеbileceği kurum olması

Zayıf Yanlar:

- ÇSGB’nin hizmet sunumunda özelden çekilmesi
- İş teftiş ve İSGÜM’ün iki ayrı kurum olarak denetim ve belgelendirmede çalışıyor olması
- Eğitim modüllerinin olmaması
- Diğer Bakanlıklarla işbirliği olmaması
- Diğer Bakanlıklarla işbirliği olmaması
- Alt örgütlenme, bölgesel yapılanma olmaması
- İş hijyenistliği eğitim ve meslek standardının olmaması
- Üniversitelerde İSGB enstitülerinin kurulmamış olması

Fırsatlar:

- ÇSGB’de yapılan yeni yönetmeliklerin olması
- İHİDER’in kurulması
- İHİDER bünyesinde laboratuvar kurulması
- Sağlık Bakanlığı bünyesindeki eski enstitülerin yeniden işlerliğinin kazandırılması

Tehditler:

- Karar vericilerin çok sık değişmesi
- Sistemin giderek özel sektöre kayması
- Kurumların merkezde kalması, hizmetten çekilmesi

SONUÇLAR:

- 1. İş hijyeni konusunda çalışan kurumlar ve kişilerin yetkinliğe ulaştırılması ile ilgili süreçlerin yasal zemine oturtulması gerekliliği konusunda uzlaşılmıştır.**
- 2. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından iş hijyeni politikası ve uygulama stratejisi belirlenmesi ve paydaşlara açılması konusunda görüş birliğine varılmıştır.**
- 3. Kurumlar arası iş birliği ve eş güdüm gerekliliği vurgulanmıştır.**
- 4. Standart ve akredite bir eğitime gereksinim olduğu konusunda görüş birliğine varılmıştır. İş hijyeni uygulamalarını yapan iş sağlığı profesyonellerinin standart eğitim almaları ve bu eğitimleri belgelendirmeleri konusunda uzlaşma sağlanmıştır.**
- 5. İş müfettişlerinin iş hijyeni konusunda yetkinliklerinin artırılmasının gerektiği vurgulanmıştır.**
- 6. İş hijyeni eğitim standartlarının belirlenmesi konusunda hem fikir olunmuştur.**
- 7. İş hijyen laboratuvarlarının yetkilendirilmesi ve akreditasyonunun bu alanda çalışanların yetkinliklerini de içerecek biçimde yapılandırılması gerekliliği belirlenmiştir.**
- 8. Üniversitelerde iş hijyeni eğitim ve araştırma yapıları oluşturma gereksinimi konusunda fikir birliğine varılmıştır.**

ÇALIŞTAY PROGRAMI

OCCUPATIONAL HYGIENE WORKSHOP

09.00 – 09.30

Welcome and Opening

Esra Aslangedik (Dokuz Eylul University)

Uğur Öztürk (Ministry of Labour and Social Security)

Ali Naci Yıldız (Hacettepe University Occupational Health Research Center)

Yucel Demiral (Turkish Occupational Hygiene Association)

09.30 – 10.15

Chair: Prof. Dr. Yücel Demiral

Andrea Hiddinga (International Occupational Hygiene Association)

Occupational Hygiene: A Global Perspective

10.15 – 10.45 COFFEE BREAK

Integration of Occupational Hygiene Services and Occupational Health and Safety

10.45 – 11.30

Chair: Prof. Dr. Sait Sofuoğlu

Sergio Luzzi (Italian Industrial Hygiene Association)

General Principles of Occupational Hygiene. Role of the Occupational Hygienist

International and National Legislation

11.30 – 12.15

Chair: Prof. Dr. Meral Türk

Remko Heouba (Dutch Occupational Hygiene Society)

Education and Training in OH

Standards, Careers in OH, Postgraduate Programs

12.15 – 13.30 LUNCH

Status and Occupational Hygiene Development in Turkey

13.30- 15.00

Chair: Prof. Dr. Ali Naci Yıldız

Uğur Öztürk

Ministry of Labor and Social Security Perspective

Ahmet Özlü

Ministry of Health Perspective

15.00 – 15.15 COFFEE BREAK

Model Discussion on Occupational Hygiene in Turkey

15.15 – 16.15

Chair: Prof. Dr. Alp Ergör

Assoc. Prof. Dr. Sibel Kıran, Lecturer Dr. Esra Emerce, Specialist Dr. Ceyda Sahan

Occupational Hygiene Delphi Study Preliminary Results TURKAK, ISGUM, CASGEM, SB,

UNIV, OZEL SEKTOR, TMMOB, İşyeri Hekimleri Derneği, İş Hijyeni Laboratuvarları

Derneği

